

הרשות למחקר ולהערכה והמרכז לקידום ההוראה

מה ניתן ללמוד מתוכניות מצוינות בהכשרת מורים וליישם במכללה?

יושבת ראש: ד"ר ורדית מקלר פיק, מכללת אורנים

רציונל:

תוכניות מצוינות הן מעין מעבדה לבחינה וליישום של תהליכים ושל תפיסות חדשניות ופורצות דרך בהכשרת המורים. תוכנית רג"ב היא מקרה בוחן ליישום פרקטיקות ותפיסות חינוכיות בתחום המצוינות. מושב זה יסקור את המרכיבים הייחודיים של תוכנית המצוינות רג"ב וידון בשאלה כיצד ניתן להרחיב מרכיבים אלו להכשרת המורים כולה.

הרצאה ראשונה

תוכניות מצוינות בהכשרת מורים בארץ ובעולם, המקרה של תוכנית רג"ב

ד"ר ורדית מקלר פיק, גב' טליה שלומי אילוז

מכללת אורנים

תוכניות מצוינות בהכשרת מורים מציגות מודלים שונים לחיזוק מצוינות ולפיתוחן בקרב סטודנטים להוראה. התוכניות נבדלות זו מזו בהגדרת המצוינות, בתהליכי המיון, באופן פעולתן ובהערכה של השפעת התוכנית בטווח הקצר ובטווח הארוך.

תוכנית רג"ב ("ראש גדול בהוראה") היא דוגמה לתוכנית מצוינות הפועלת ב-23 מכללות להכשרת מורים בישראל, ויש לה מאפיינים ומרכיבים ייחודיים. התוכנית מורכבת מתוכנית מכללתית ומתוכנית ארצית, והיא נועדה להעשיר את הלומדים בה בתכנים ובכלים ייחודיים, כדי לייחד אותם כמורים מצוינים בכניסתם לשדה החינוכי בישראל.

מחקר הערכה שהתקיים במסגרת התוכנית ביקש להציג תמונה מאפיינת של בוגרי התוכנית העובדים במערכת החינוך, ולמדוד את שביעות הרצון של בוגריה מתוכנית ההכשרה, לאחר היותם מורים בפועל. במחקר השתתפו 703 בוגרי התוכנית בשנים תשע"ח-תשפ"א. זהו מחקר כמותני ואיכותני משולב, וכלי המחקר כללו שאלון מקוון וסקרים טלפוניים.

המחקר מצא כי חלק הארי של הבוגרים משתלב במערכת החינוך הפורמאלית, עובד בה ומתמיד בכך. בוגרי התוכנית מביעים נכונות גבוהה להתפתחות אקדמית לצד התפתחות מקצועית בהוראה, נכונות המתבטאת במילוי תפקידי מפתח בבתי הספר. המחקר בחן גם את הסיבות להצטרפות לתוכנית ואת שביעות הרצון

ממרכיביה השונים. נמצא כי ההטבה הכלכלית הניתנת במסגרת התוכנית היא גורם מרכזי ברצון הראשוני להצטרף לתוכנית, אך בהמשך מציינים הבוגרים את התרומה של התוכנית להגברת המוטיבציה לעסוק בהוראה. שיטות ההוראה המגוונות והחדשניות, קורסים ייחודיים במסגרת המכללתית, קורסים בין מכללתיים וכנסים שנתיים במסגרת הארצית הובאו כגורמים מרכזיים המשפיעים על שביעות הרצון.

מילות מפתח: מצוינות; רג"ב; מצוינות בהוראה; אפיוני בוגרים; הכשרת מורים

הרצאה שנייה

משתפים פעולה – פעילות ארצית בין מכללתית בתוכנית רג"ב

גב' ענת לנקרי

אוניברסיטת חיפה

גב' תהילה ליליאן

אוניברסיטת תל אביב

בתוכנית רג"ב שותפות כל המכללות האקדמיות להוראה בארץ. התוכנית מאופיינת בגיוונה הרב בתרבותי ובמבנה ייחודי הכולל תוכנית מכללתית אוטונומית מחד גיסא, ותוכנית ארצית מאידך גיסא. בהרצאה ייסקרו שתי פעילויות בין מכללתיות מרכזיות הפועלות במסגרת תוכנית רג"ב: הקורסים הבין מכללתיים והכנסים המתקיימים במתכונת ארצית.

הקורסים הבין מכללתיים הם המשך ליוזמה של סטודנטים שביקשו להיפגש וללמוד יחד, תוך שימת דגש על היתרונות שבלמידה בקבוצות מעורבות – הן דיסציפלינרית והן מגזרית. כיום פועלים הקורסים במסגרת מכון מופ"ת, ולומדים בהם סטודנטים מכל המכללות השותפות בתוכנית בקורסי העשרה מגוונים המוסיפים על הנלמד במכללות. אחד הקורסים הבין מכללתיים הוא הקורס "שגרירי רג"ב". בקורס זה משתתפים נציג או נציגה מכל מכללה. מטרתו של הקורס הן להעניק מבט על מערכת על שדה החינוך בישראל, ולקדם יוזמות חינוך ארגוניות של הסטודנטים הלומדים בו. בקורס מתקיים מפגש אותנטי בין נציגי המכללות השונות שלמדו במגוון מערכות חינוך בישראל, ונבנית תשתית לעבודה בין תחומית ורב מגזרית של מורות ומורים מצוינים במערכות החינוך בישראל.

הכנסים הארציים של תוכנית רג"ב הם אירוע שיא בתוכנית ההכשרה. הסטודנטים משתתפים ביום כנס אחד בכל שנת לימודים עם כ-400 סטודנטים הלומדים באותו השנתון ועם חברי סגל של התוכנית, השותפים גם הם לעשייה וללמידה חינוכית משותפת. נושאי הכנס נבחרים כך שיתקיים רצף רעיוני בין שלושת הכנסים שבהם משתתפים כל סטודנט וסטודנטית בתוכנית. הנושאים מכוונים לגיבוש הזהות החינוכית של הסטודנטים, לחיזוק ההיכרות והשיח החינוכי בין גוני החברה הישראלית, וכן למתן השראה וחיזוק המוטיבציה להוראה. הכנס כולל הרצאות העשרה, והוא משלב סדנאות המעניקות התנסות חווייתית עם נושאי הכנס. את הסדנאות מתכננים ומנחים חברי סגל וסטודנטים מהתוכנית בתהליך משותף.

מרכיבי תוכנית אלו יוצרים קרקע פורייה לשיח רב תרבותי, בין מגזרי ומולטי דיסציפלינרי בשדה חינוך מגוון וייחודי (כמו זה המתקיים בישראל בלבד) מאפשרים הפקת תובנות וחשיבה עתידית על למידה מולטי דיסציפלינרית ובין מכללתית. למידה זו מזמנת חקר נוסף בתחום רב תרבותיות ומולטי דיסציפלינריות בהכשרת המורים.

מילות מפתח: קורסים בין מכללתיים; רג"ב; רב תרבותיות; מולטי דיסציפלינריות; הכשרת מורים

הרצאה שלישית

ברג"ב מתנסים אחרת – התנסות ייחודית בתוכנית רג"ב

ד"ר דני מירז

מכללת אורנים

אחד ממרכיביה של תוכנית רג"ב הוא מרכיב ההתנסות הייחודית. בשונה מההתנסות המעשית שמבצע כל סטודנט במסגרת מסלול ההתמחות הרגיל, ההתנסות הייחודית מביאה עימה אתגר מקצועי והתפתחותי, והיא מתקיימת שלא במקצוע ההתמחות, מול קהל לומדים שונה או בשיטת למידה שונה.

מבנה הפעולה: הסטודנטים הלומדים בתוכנית רג"ב במכללת אורנים התנסו ביצירה ובהוראה של שני קורסים אקדמיים לסטודנטים במכללת אורנים. קורס אחד עסק בשילוב טכנולוגיה בחינוך, והקורס שני עסק בפיתוח אישי ומקצועי בשלושה צירים: המקצועי, הערכי-חברתי והאישי-מנהיגותי. את הקורס יצרו ולימדו סטודנטיות שסיימו את לימודיהן בשנה ג.

הקורסים התנהלו במתכונת של חמישה ימי למידה מרוכזים במהלך סמסטר קיץ במכללת אורנים. שיטת ההוראה בקורסים שילבה בין הרצאות ולמידה סדנאית. בפיתוח הקורסים השתתפו צוות המרכז לקידום הוראה, מנחה מטעם תוכנית רג"ב, וכן סטודנטים משנתונים ב-ג בהוראת התכנים.

מתוך רצון להשפיע על האוריינות הדיגיטלית של המשתמשים, ומתוך תפיסה כי מדובר ב"שפה", הקורס נלמד דרך שני עקרונות מרכזיים:

1. שימוש במשחקיות כדי לחבר את חוויית ההיכרות דרך FLOW
2. יחידות לימוד **רלבנטיות, מדידות ומוסכמות** על ידי המשתתפים
3. עבודה בשיטת **חבורת משימה** (=כולם למען אחד, ואחד למען כולם)

התכנים נלמדו במשך ארבעה ימים (כ־20 שעות). הסטודנטים חולקו לשתי קבוצות סדנאיות, והתמקדו בשני תכנים מרכזיים:

1. שימוש בכלי גוגל השונים
2. שימוש ב-AI כחלק ממערך הפיתוח וההוראה של השיעור

ביום החמישי והאחרון הסטודנטים התבקשו להציג יחידתית לימוד (שניים עד שלושה שיעורים) המלמדת תוכן מסוים. ניתנו הערות לתיקונים לקראת יישום בשטח.

קורס הטכנולוגיה מעניק הזדמנות להתנסות בהוראה אחרת ולשימוש בכלים שונים: יצירת חומרי למידה בכלים חדשניים, תמהיל פדגוגי וגישור על אילוצי זמן ומקום. קורס הפיתוח האישי מזמן התנסות בכלים פדגוגיים עדכניים כדי ליצור תהליך תוכן מקצועי ושיח מעמיק בנושא מצוינות.

היוזמה שלפיה "סטודנטים מלמדים סטודנטים" תרמה תרומה מובהקת ומיידיה לסטודנטים מתוכנית רג"ב. במשובים מהסטודנטים שהשתתפו כלומדים, הם ציינו חוויית למידה "עדכנית ומותאמת", תוך מעורבות גבוהה והטמעה אפקטיבית.

מהלך זה בתוכנית רג"ב יכול לזמן חשיבה מחודשת על מעורבות סטודנטים מצטיינים במכללות לחינוך בשלל חלופות נוספות אשר יתמירו את השפעתם במגוון האקדמי שמציעות המכללות.

התוצר הוא בסיס למחקר – ליישומיות של מה שקרה בשדה הפעולה, וכן של הסטודנטים עצמם כמכשירי קבוצת שווים. כעת מתבצע איסוף של משתתפים בשדה כדי לבחון את ההשפעה של המהלך על היוס-יום של המורה הצעיר בתחילת דרכו.

מילות מפתח: התנסות ייחודית; רג"ב; טכנולוגיה; פיתוח אישי; הכשרת מורים

דיון

מה ניתן ללמוד מתוכנית המצטיינים וליישמו במסגרת המכללה?